

Gratulerer med dagen!

Endelig kan vi feire 17. mai igjen. Etter to års med pandemi, er vi nå fri til å feire dagen slik vi pleier, med flaggheising, barnetog, korpsmusikk, sang og hurrarop og ikke minst – selskapelighet til langt på natt. Nå kjenner vi hvor verdifull denne friheten er. Det skaper ettertanke at vi før pandemien i stor grad tok denne friheten for gitt.

Det er å ta vel hardt i å sammenligne med feiringen 17 mai i 1945. De som opplevde den dagen, én uke etter at krigen var slutt, sier at den var uten sidestykke, i ellevill glede over freden og friheten som gjenvunnet. At frihet og fred er goder som hører sammen, er en viktig lærdom i vår historie. I disse dager kjemper kvinner og menn i Ukraina for frihet og fred, vel vitende om at det ikke finnes en virkelig frihet uten fred, og heller ingen fred uten frihet.

Grunnloven vår, som vi feirer fordi den ble undertegnet på denne dagen på Eidsvoll for 208 år siden, ble til i slike urolige tider, da stormakter ville bestemme hvordan Norge skulle styres, og med trusler om krig om det ikke ble slik som de hadde bestemt.

De som var politiske ledere den gang, hadde lite å stille opp med, i alle fall militært. Det ble tydelig avslørt da Sverige gikk til krig mot Norge senere det året. Det som derimot sto seg, var viljen til å gi landet en grunnlov som i klare ord proklamerte det nasjonen var og ville være, den gang og i kommende tider. Grunnloven er blitt stående som det konstitusjonelle, juridiske, politiske, ja faktisk også moralske fundamentet i samfunnet vårt. Mer enn noe annet forteller Grunnloven hva det innebærer å være norsk, tydeligere og mer forpliktende enn både brunost, bunad, påskefjell og turer på ski.

Jeg har allerede nevnt frihet og fred, to grunnleggende orienteringspunkter for det Grunnloven og alle dens paragrafer står for, både de som ble formulert i 1814 og de som er føyd til av senere Storting. Til disse kommer et tredje grunnleggende orienteringspunkt: fellesskap – i den forståelse at frihet og fred skal komme alle rikets innbyggere likt til gode.

«Enige og tro inntil Dovre faller» lyder den såkalte Eidsvoll-eden fra 1814. Den ble avlagt som et løfte etter at forhandlingene under Riksforsamlingen på Eidsvoll ble avsluttet 20. mai 1814, i erkjennelse om at målet de hadde satt seg, en rettstat basert på frihet og fred, bare kunne oppnås om folk sto sammen og handlet sammen til fellesskapets beste.

Sagt på en annen måte: Det blir bare fred når alle er sikret sin rettmessige adgang til fellesskapet – til dets goder og forpliktelser. Slik er det også med friheten, den er bare fullverdig når alle kjenner den som sin og er klar til å kjempe for den.

Dette er F-ordene for 17. mai: Frihet, fred og fellesskap! Kan vi forestille oss dem som hjørner i en trekant – hvert av dem med rotfeste i de to øvrige, på en måte som illustrerer at de gjensidig betinger og bekrefter hverandre?

Apropos ord som begynner på F: Feire er et fjerde som gjelder for denne dagen da vi feier friheten, freden og fellesskapet. Det er også ordet forpliktelse – i Eidsvoll-edens ånd og i erkjennelsen av at verken fred, frihet eller fellesskap kommer av seg selv, det er noe som må bygges og noen ganger kjempes for.

I den forstand er 17 mai er festlig anledning til å minne hverandre om arvegodset Grunnloven gir oss del i og forplikter til å forvalte.

Hurra for det! Med ønsket om en fantastisk feiring av dagen!

Kjell Nordstokke